

МАГЧЫМАСЦІ РЭАЛІЗАЦЫІ ЗАДАЧ АДУКАЦЫЙНАЙ ВОБЛАСЦІ «ФІЗІЧНАЯ КУЛЬТУРА» ДЛЯ КАРЭКЦЫІ ГАВОРКІ ДЗЯЦЕЙ З ЦЯЖКІМІ ПАРУШЭННЯМІ МАЎЛЕННЯ ВА ЁМОВАХ ІНКЛЮЗЫЎНАЙ ДАШКОЛЬНАЙ АДУКАЦЫІ

А.А. Навуменка

У адпаведнасці з сучаснымі тэндэнцыямі і кірункамі развіцця педагагічнай навукі і адукацыйнай практыкі ў Рэспубліцы Беларусь, усё больш актуальнай становіцца ідэя пашырэння адукацыйнай прасторы, уключаючы ў яго ўсіх дзяцей, па-за залежнасці ад іх здольнасці, магчымасцяў, культурнага і сацыяльнага становішча. У сувязі з гэтым, сістэма адукацыі заклікана стварыць неабходныя ўмовы для задавальнення адукацыйных патрэбаў усіх навучаюцца ў рамках інклюзія.

Адным з асноўных асноватворных прынцыпаў развіцця інклюзыйнай адукацыі, адлюстраваных у «Канцэпцыі развіцця інклюзыйнай адукацыі асоб з асаблівасцямі псіха-фізічнага развіцця ў Рэспубліцы Беларусь» з'яўляецца прынцып комплекснасці, якія прадугледжваюць змены ва ўсім комплексе ўзаемаадносін ва ўстанове адукацыі і ўзгодненую дзейнасць спецыялістаў [2].

Дзеці з асаблівасцямі псіха-фізічнага развіцця могуць рэалізаваць свой патэнцыял толькі пры ўмове адекватна арганізаванага працэсу выхавання і навучання, задавальнення як агульных з нармальна развіваюцца дзецьмі, так і асаблівых адукацыйных патрэбаў, зададзеных характарам парушэння іх псіхічнага развіцця (Малафееў М.М., Кукушкіна О.І., Ганчарова Е.Л, Змушко А.М. і інш.).

Комплексны падыход да вырашэння праблем, звязаных з парушэннямі маўлення ў дзяцей дашкольнага ўзросту з'яўляецца асновай для міждысцыплінарнага ўзаемадзеяння спецыялістаў, якія забяспечваюць сістэмнае суправаджэнне дзяцей дадзенай катэгорыі. Такое ўзаемадзеянне ўключае комплекснасць у вызначэнні і вырашэнні праблем дзіцяці, прадастаўленні яму кваліфікаванай дапамогі спецыялістаў рознага профілю, паколькі маўленчыя парушэнні звязаныя з цэлым шэрагам прычын як біялагічнага, так псіхалагічнага і сацыяльнага характару. Пры гэтым, вызначаючы існуючыя агульныя падыходы розных абласцей, кожны спецыяліст ажыццяўляе сваё кірунак не адасоблена, а дапаўняючы і паглыбляючы ўплыў іншых. Улічваючы індывідуальныя асаблівасці кожнага дзіцяці з парушэннямі маўлення, спецыялісты вызначаюць адзіны комплекс працы.

У рамках узаемадзеяння розных спецыялістаў вялікі патэнцыял для карэкцыі як агульнага, так і маўленчага развіцця дзяцей дашкольнага ўзросту з цяжкімі парушэннямі мовы (ЦПМ) мае інструктар па фізічнай культуры пры рэалізацыі задач адпаведнай адукацыйнай вобласці.

У спецыяльнай літаратуры адзначаецца, што ў шматлікіх дзяцей з цяжкімі парушэннямі мовы маюцца адхіленні ў стане агульнай маторыкі, таксама назіраюцца асаблівасці яе развіцця. (Волкава Г. А., Жукава М. С., Мастюкова Я. М. і інш.). Дзецям з цяжкімі парушэннямі мовы разам з агульным саматычным і запаволеным развіццём локаматорных функцый уласціва і некаторы адставанне ў развіцці рухальнай сферы. Гэты факт пацвярджаецца аналізам анамнестычных звестак. У значнай часткі дзяцей рухальная недастатковасць выяўляецца ў выглядзе дрэнны каардынацыі складаных рухаў, няўпэўненасці ў прайграванні дакладна дазаваных рухаў, зніжэнні хуткасці і спрыту іх выканання. Найбольшыя цяжкасці выклікаюць выканання рухаў па славеснай і, асабліва, шматступеннай інструкцыям.

Дзеці з ЦПМ адстаюць ад нармальна развіваюцца аднагодкаў у дакладнай прайграванні рухальнага заданні па прасторава-часовым параметрах, парушаюць паслядоўнасць элементаў дзеянні, апускаюць яго складовыя часткі. Напрыклад, ім цяжкія такія рухі, як перекатыванія мяча з рукі на руку, перадачы яго з невялікай адлегласці, удары аб падлогу з папераменным чаргаваннем, скачкі на правай і левай назе, рытмічныя рухі пад музыку. Тыповым з'яўляецца і недастатковы самакантроль пры выкананні задання.

Інструктар па фізічнай культуры на сваіх занятках з дзецьмі, у тым ліку з ЦПМ, вырашае задачы агульнага фізічнага развіцця, умацавання здароўя, развіцця рухальных уменняў і навыкаў, што спрыяе фармаванню псіхоматорных функцый. У заняткі ўключаюцца фізічныя практыкаванні, накіраваныя на развіццё ўсіх асноўных рухаў (хада, бег, скачкі, лажанне, поўзанне, кіданне), а таксама агульнаразвіццёвыя практыкаванні, накіраваныя на ўмацаванне цягліц спіны, плечавага пояса і ног, каардынацыю рухаў, фарміраванне правільнай паставы, развіццё раўнавагі.

Асноўнымі напрамкамі работы інструктара па фізічнай культуры з'яўляюцца:

- карэкцыя агульнай маторнага развіцця;
- развіццё тонкіх рухальных каардынацыі;
- нармалізацыі цягліцавага тонусу;
- развіццё статычнай трываласці;
- упарадкаванне тэмпу руху;
- сінхранізацыя ўзаемадзеяння паміж рухам і моваю;
- запамінанне паслядоўнасці выканання дзеянняў, выхаванне хуткасці рэакцыі на славесныя інструкцыі;
- развіццё фізічных здольнасцяў і якасцяў: спрыту, шпаркасці, раўнавагі, вакамера.

Усе гэтыя кірункі ўтрымліваюць у сабе вялікі патэнцыял для вырашэння карэкцыйных задач. На занятках па фізічнай культуры ў дачыненні да дзяцей з ЦПМ важна надаваць вялікую ўвагу пастаноўцы дыяфрагмальнае-маўленчага дыхання; фарміраванні і ўдасканаленні каардынацыі асноўных відаў рухаў, дробнай маторыкі рук,

артыкуляцыйнай маторыкі; узбагачэнні слоўнікавага запасу, замацаванню лексіка-граматычных сродкаў мовы шляхам спецыяльна падобраных рухомах гульняў і практыкаванняў, распрацаваных з улікам якай вывучаецца лексічнай тэмы; развіццю слыхавога, глядзельнай, прасторавага ўспрымання; тэмпу, рытму і інтанацыйнай выразнасці мовы; фарміраванні станоўчых асобасных якасцяў дзіцяці.

У працэсе рэалізацыі задач адукацыйнай вобласці «Фізічная культура» педагогам вырашаюцца задачы славеснай рэгуляцыі дзеянняў і функцый актыўнай увагі шляхам выканання заданняў, рухаў па ўзоры, наглядным паказу, славеснай інструкцыі, развіццё прасторава-часовай арганізацыі руху. Рытм прамовы, асабліва вершаў, прымавак, прыказак, які выкарыстоўваецца на занятках па фізічнай культуры, спрыяе развіццю каардынацыі агульнай і тонкай адвольнай маторыкі. Руху становяцца больш плыўнымі, выразнымі, рытмічнымі. З дапамогай вершаванай прамовы выпрацоўваюцца правільны тэмп прамовы, рытм дыхання, развіваюцца маўленчай слых, моўная памяць; вершаваная форма заўсёды прыцягвае дзіцей сваёй жвавасцю, эмацыянальнасцю, без спецыяльных устаноў наладжваючы дзіцей на гульню [1].

Дзеці з ЦПМ, навучыўшыся кіраваць асобнымі рухамі, атрымліваюць упэўненасць у сваіх сілах, і гэтая ўпэўненасць спрыяе поспеху працы па развіцці агульнай і артыкуляцыйнай маторыкі. Вершаваныя тэксты нармалізуюць тэмп гаворкі дзіцей, што адбываецца на фарміраванні складовай структуры слова. Дзеці ўслухоўваюцца ў гукі, словы, кантралюючы ўласную гаворку. Пад час адной такой фізкультурнай дзейнасці ўмацоўваецца артыкуляцыйнай апарат дзіцяці, развіваецца фанематычны слых.

На занятках можна шырока выкарыстоўваць нетрадыцыйнае абсталяванне і дапамогі, якія вырабляюцца з падручных сродкаў, непрыдатнай матэрыялу (бутэльнікі пластыкавыя, банкі і г.д.): «Дарожка здароўя», «Змейка-шагайка», «касічкі», «Мяшчкі для кідання», «карэкцыйна сляды», «Каляровыя брусочки» і многае іншае. Пры падборы матэрыялу да занятку неабходна ведаць узровень развіцця рухальных якасцей, асаблівасці моўнага развіцця, эмацыянальны стан дзіцяці з ЦПМ, стан здароўя [3].

Такім чынам, відавочна неабходнасць і магчымасць рэалізацыі на занятках па фізічнай культуры як агульных, так і карэкцыйных задач, што дасягаецца шляхам узаемадзеяння настаўніка-лагіпеда і інструктара па фізічнай культуры і з'яўляецца важным фактарам на шляху выпраўлення маўленчых і рухальных недахопаў у дзіцей дашкольнага ўзросту з ЦПМ. Цесная ўзаемасувязь названых спецыялістаў магчымая пры ўмове сумеснага планавання работы, правільнага і выразнага размеркавання задач кожнага ўдзельніка адукацыйнага працэсу, пераемнасці ў рабоце і адзінства патрабаванняў, што прад'яўляюцца дзецям з ЦПМ.

Спіс літаратуры

1. Варэнік, Е. Н. Фізічнае і маўленчае развіццё дашкольнікаў: узаемадзеянне настаўніка-лагапеда і інструктара па фізкультуры / Л. М. Варэнік, З. А. Карлыханова. - М. : ГЦ Сфера, 2009. - 144 с.

2. Канцэпцыя развіцця інклюзіўнай адукацыі асоб з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця ў Рэспубліцы Беларусь

3. Якубовіч, М. А. карэкцыя рухальных і маўленчых парушэнняў метадамі фізічнага выхавання / М. А. Якубовіч, А. В. Преснова. - М.: Владос, 2006. – 178 с.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ